

jeg ogsaa nok, jeg kan sige, at Proceduren der er saa god, som den kan være, kun mangler der een Ting, nemlig Umiddelbarhedsprincippet, det, at vi ikke have Lov til at føre Vidner for Højesteret. Men denne Mangel — jeg tør altsaa sige den eneste Mangel — ved Højesteretsproceduren nu om Stunder afhjælpes netop ved Retsreformen, idet den i sin § 163 har en Bestemmelse om, at vigtige Vidner kunne føres igen saavel for Landsretten som for Højesteret, og en tilsvarende Bestemmelse findes i § 200 med Hensyn til Syns- og Skønsmand.

Det er altsaa Modsætningen med Hensyn til den bestaaende Retsplejeordning for de borgerlige Sager: Skriftligheden nu, Mundtligheden, som Retsplejereformen indfører. Men Mundtligheden medfører en langt større Forskel, end man skulde tro: nemlig ogsaa den Forskel, der ligger i Umiddelbarheden, det vil sige at Dommerne dømme efter det umiddelbare, efter deres eget Indtryk af, hvad der er oplevet, hvad der er passeret, og ikke efter en Gengivelse, der aldrig kan blive fuldt korrekt. Jeg erindrer da ogsaa, at jeg i min Sagførervirksomhed havde en saadan Aversion mod egentlig skriftlig Procedure, at jeg i Sandhed kan sige, at jeg ikke i mange Aar har skrevet et Indlæg. Jeg har vel procederet for Overretten, hvor man kræver skriftlige Indlæg, men jeg kan sige undtagelsesfrit, at jeg i de sidste Aar altid har dikteret mine Indlæg, det vil sige ladet dem stenografere og derefter maskinskrive. Derigennem skabes der langt mere Liv i Indlægene end, naar man skriver dem med Haanden, og derved faa de en ganske anderledes Overbevisningens Kraft, end man ellers kan give dem. Men alligevel er dette langt fra det at kunne tale for de Folk, der skulle dømme, og personlig forelægge dem hele Sagen.

I Norge har dette Spørgsmaal ogsaa været rejst for nylig, om man skulde søge at lappe paa hele den bestaaende Retsordning — den er i alt væsentligt identisk med den danske —, eller man skulde gøre det radikale Skridt at indføre Mundtlighed og Offentlighed. I den Proposition, der foreligger fra det norske Justitsdepartement til Rigsdagen i Norge, følger man akkurat det samme, som jeg her har omtalt, og Indvendingerne mod det bestaaende System ere akkurat de samme. Der indvendes mod den nuværende Civilprocesordning dens Langsomhed, dens ufuldkomne Evne til at bringe det sande Sags-

forhold for Dagen og som det tredje, at den hviler paa spredte og ufuldstændige Lovbestemmelser, som desuden i stor Udstrækning ere ændrede ved Sædvaneret. Og saa slutter Departementet sin Indstilling med følgende, som den højtærede Formand formentlig vil tillade mig at oplæse: „Departementet finder efter det anførte, at den Tilstand, hvori vor Civilproces for Tiden befinder sig, er utilfredsstillende, og at man staar overfor Nødvendigheden af en omfattende Reform. Christian den Femtes Lov, de gamle Forordninger fra Enevoldstiden, de senere Love, hvorved man fra Tid til anden har søgt at bøde paa Manglerne og den mere eller mindre usikre og uklare Sædvaneret, strække ikke længer til. Ved yderligere Tillægs- og Ændringslove paa dette svigtende Grundlag vil ingen væsentlig og varig Forbedring kunne paaregnes. Selv om man skulde beholde den skriftlige Procesmaade, vilde det derfor efter Departementets Mening være nødvendigt at optage den hele Rettergangsordning til Revision fra Grunden af og at udforme den i fuldstændige og systematiske Love, afpassede efter vor Tids Forhold og vor Tids Behov; men erkender man først dette, kan det efter Departementets Mening ikke være synderlig tvivlsomt, at man overhovedet ikke bør binde sig til det gældende skriftlige Processystem, men hellere søge at bygge Civilprocessen paa Mundtlighed og Bevisumiddelbarhed, de samme Grundsætninger, som allerede med Held ere gennemførte i vor Straffeprocess“. Og saa lyder det videre: „Først under en saadan Rettergangsmaade ville Domsmænd med fuld Nytte kunne anvendes ved Siden af de juridiske Fagdommere. Den civile Retspleje vil blive almenfattelig og folkelig, som Strafferetsplejen allerede er det, og Rettergangens Offentlighed vil, i Stedet for at være en tom Form, yde en virkelig Betyggelse for Sagernes rigtige Oplysning og Afgørelse og blive et betydningsfuldt Bindeled mellem Folket og Domstolene. Tilsliden til Domstolene vil øges, og de ville i det hele bedre end under en skriftlig Procesmaade kunne fylde deres Opgave: at skaffe Sandhed og Ret Anerkendelse og derigennem direkte og indirekte at betrygge Samfundets Retsorden“.

Disse Ord falde fuldstændigt sammen med min Mening og med, hvad jeg har udtrykt. Den, der i Norge skrev dette under, var en radikal Venstrejustitsminister. Jeg konstaterer kun her det Faktum, at i den første Sag, hvor jeg har den Ære at fremtræde for det høje Ting, er det mig, der